

Asia: OM082:00/2020

Kuluttajansuojan Omnibus-direktiivin täytäntöönpano sekä puhelin- ja kotimyyntisääntelyn tiukentaminen

1. Yleiset huomiot

Yleiset huomiot mietinnöstä:

Kaupan liitto katsoo, että mietintö on kokonaisuutena läpikotainen ja selkeä. Omnibus-direktiivin täytäntöönpanoon liittyvät ehdotukset ovat pääosin perusteltuja ja jäsenvaltio-optioiden käyttö johdonmukaista. Yksityiskohtaiset huomiot etenkin seikoista, joihin Kaupan liitto suhtautuu kriittisesti, tuodaan ilmi jäljempänä. Myös puhelin- ja kotimyyntiä koskevat uudet säännökset perusteluineen ovat selkeitä, vaikka niiden tarpeellisuudesta ei olla täysin yksimielisiä.

2. Omnibus-direktiivin täytäntöönpano

Huomiot Omnibus-direktiivin täytäntöönpanoon liittyvistä ehdotuksista:

Kaupan liitto pitää hyvänä, että kohtuuttomien sopimusehtojen käyttöön taikka markkinoinnissa tai asiakassuhteessa käytettyyn kiellettyyn menettelyyn liittyvä seuraamusmaksun määrääminen ehdotetaan rajattavaksi tilanteisiin, joissa elinkeinonharjoittaja käyttää edelleen sopimusehtoja tai menettelyjä, jotka on jo todettu kohtuuttomiksi tai kielletyiksi lainvoimaisella päätöksellä. Kuten mietinnössä todetaan, yleisempi mahdollisuus seuraamusmaksun määräämiseen ei olisi tarpeeksi täsmällinen ja tarkkarajainen, mikä olisi ongelmallista yritysten oikeusturvan ja oikeusvarmuuden kannalta.

Uusi 2 luvun 15 a §, joka voi muodostaa elinkeinonharjoittajalle velvollisuuden suorittaa kuluttajalle hinnanalennus tai vahingonkorvaus tilanteissa, joissa tämä on käyttänyt lain 2 luvussa tarkoitettua sopimatonta menettelyä taikka harhaanjohtavaa tai aggressiivista menettelyä ja menettely on voinut vaikuttaa kuluttajan tekemään ostopäätökseen, perustuu suoraan direktiiviin eikä sen sanamuodosta ole huomautettavaa. Kaupan liitto suhtautuu kuitenkin kriittisesti säännöksen perusteluiden kirjaukseen, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan lain säännösten vastainen toiminta loisi yleensä oletettaman siitä, ettei vaadittua huolellisuutta ole noudatettu. Tämän voidaan katsoa tarkoittavan käännettyä todistustaakkaa, mitä Kaupan liitto vastustaa ja mistä tulisi joka tapauksessa säätää pykälätasolla.

Kaupan liitto pitää hyvänä uusia verkon markkinapaikoille sekä elinkeinonharjoittajille, mukaan lukien erilaiset vertailusivustot, asetettuja ilmoitusvelvollisuuksia. On sekä kuluttajien että elinkeinonharjoittajien intressissä, että kuluttaja voi varmistua siitä, asioiko hän verkon markkinapaikalla elinkeinonharjoittajan vai yksityishenkilön kanssa, tai siitä, miten esimerkiksi tavarasta tehtyä hakukyselyä koskevat tulokset määräytyvät. Samoin kaikkien osapuolten intressissä on tietää, perustuvatko elinkeinonharjoittajan julkaisemat kuluttaja-arvostelut aitoihin tuotteesta tai myyjästä saatuihin kokemuksiin, koska tämä on omiaan lisäämään luottamusta myyjiin ja näiden markkinoimiin tavaroihin.

Kaupan liitto kiinnittää erityistä huomiota esitykseen uudesta tavaroihin koskevia hinnanalennuksia sääntelevästä 2 luvun 11 § 1 momentista. Kaupan liiton näkemyksen mukaan säännös on tarpeettoman rajoittava, tapauskohtaisesti tulkinnanvarainen, ja se aiheuttaa merkittävästi lisätyötä kaupan alan yrityksissä suhteessa kuluttajille kuviteltuun hyötyyn. Pykälän ja sen perusteluiden taustalla oleva komission näkemys Omnibus-direktiivin asianomaisen artiklan tai sen sisältöä selittävän johdantokappaleen tulkinnasta on liian laaja eikä perustu artiklan tai johdantokappaleen kirjoitusasuun.

Artiklassa ei ole täsmennetty, mitä tarkoitetaan alimmalla hinnalla, jolla tavaraa on markkinoitu hinnanalennusta edeltävällä 30 päivän ajanjaksolla. Kaupan liitto toteaa, että perusteltua olisi käyttää vertailussa alinta nk. normaalihintaa. Mietinnössä on kuitenkin päädytty toisenlaiseen ratkaisuun ja myyjän on ilmoitettava tavarankorjennus- tai tarjoushinta, mihin voi liittyä runsaasti sattumanvaraisuutta esimerkiksi sen mukaan, kuinka lähelle toisiaan yleiset alennusmyyntikampanjat kuten Black Friday ja joulualennusmyynnit sattuvat kalenterissa osumaan. Pelkällä normaalihintojen ilmoittamisella voitaisiin tehokkaasti ehkäistä tilanteita, joissa hintaa nostetaan keinotekoisesti välittömästi ennen alennusmyyntiä.

Kaupan liitto ei myöskään pidä perusteltuna komission tulkintaa, jonka mukaan säännös soveltuisi myös esimerkiksi kokonaista tuoteryhmää tai liikkeen tai verkkokaupan koko valikoimaa koskeviin alennuksiin ja joka on omaksuttu myös mietinnön pohjaksi. Kuluttajan näkökulmasta ei liene suurta väliä sillä, onko tiettyä tuotetta myyty alennetulla hinnalla edellisten 30 päivän aikana, jos siitä joka tapauksessa saa koko tuoteryhmän tai valikoiman tuotteille annetun alennuksen. Sen sijaan yrityksille aiheutuvan lisätyön määrä on huomattava, kun jokainen tuote joudutaan käymään erikseen lävitse, jotta kustakin tavarasta viimeisten 30 päivän aikana peritty alin hinta tulee varmasti ilmoitetuksi. Tahattomien erehdyksen riski on myös huomattava.

Vielä on todettava, että alennuskoodien, kanta-asiakastarjousten ja muiden tietyille kuluttajalle tai kuluttajaryhmälle kohdennettujen ja rajattujen alennusten rajanveto suhteessa yleisesti saatavilla oleviin tarjouksiin ei kaikissa käytännön tilanteissa ole yksiselitteistä, mikä voi jälleen johtaa tahattomiin erehdyksiin hintailmoittelussa.

Kaupan liitto pitää hyvänä, että mietintöön sisältyy esitys direktiivin mukaisesta jäsenvaltio-optiosta, jonka perusteella tavarain aiempaan hintaan voidaan ilmoittaa hinta ennen hinnanalennuksen ensimmäistä soveltamista, kun hinnanalennusta suurennetaan asteittain. Kuten mietinnössä todetaan, elinkeinonharjoittajat järjestävät perinteisesti useamman viikon kestäviä kausittaisia alennusmyyntikampanjoita, joissa tavaroiden hintoja alennetaan asteittain kampanjan edetessä eikä vertailuhinnan muuttamiselle kesken kampanjan ole perusteita.

Kaupan liitto tukee myös ratkaisua, jonka mukaan 11 § 2 momenttiin ehdotetaan otettavan direktiiviin sisältyvä jäsenvaltio-optio, joka sallii nopeasti pilaantuvien elintarvikkeiden rajaamisen pykälän 1 momentin ulkopuolelle. Nopeasti pilaantuvien elintarvikkeiden hinnat, varsinkin niitä koskevat tarjoukset, vaihtelevat merkittävästi lyhyelläkin aikavälillä. Aivan kuten mietinnössä on tuotu esille, nopeasti pilaantuvia elintarvikkeita myydään usein ennen viimeistä käyttöpäivää tai parasta ennen -päiväystä alennuksella mahdollisen ruokahävikin minimoimiseksi. Koska elintarvikkeiden katteet ovat muutoinkin matalia, hallinnollinen lisätyö kustannuksineen voisi johtaa tilanteisiin, joissa nopeasti pilaantuvien elintarvikkeiden tarjousmyynti kävisi kannattamattomaksi.

3. Puhelinmyyntisääntelyn kiristäminen

3.1 Tulisiko puhelinmyyntisääntelyä kiristää?

b) Ei, nykyinen sääntely on riittävää.

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset:

Kaupan liitto toteaa, ettei puhelinmyyntiin katsota liittyvän laajamittaisesti ja merkittävästi kuluttajan oikeuksia heikentäviä toimintatapoja ja -malleja. Havaittuihin ongelmiin voidaan Kaupan liiton näkemyksen mukaan puuttua jo nykyään käytössä olevilla työkaluilla etenkin huomioiden kuluttajaviranomaisten uudet toimivaltuudet. Mikäli puhelinmyyntisääntelyä päätetään kiristää, sääntelyn sisältöä ja voimaantumisen aikataulua harkittaessa tulee ottaa huomioon kuluttajien oikeuksien suojaamisen ohella yritysten hallinnollisen taakan kasvu tilanteessa, jossa yritystoiminnan ja työllistämisen edellytykset ovat poikkeuksellisen haastavat johtuen etenkin koronakriisin vaikutuksista talouteen.

3.2 Mietintöön on kirjattu kirjallista vahvistusmenettelyä koskeva pykälä (kuluttajansuojalain 6 luvun 12 a §) eri toteuttamisvaihtoehtoineen. Jos laissa säädettäisiin kirjallisesta vahvistusmenettelystä, mikä toteuttamisvaihtoehdoista olisi perustelluin?

b) Molemmat soveltamisalapoikkeukset (sanoma- ja aikakauslehtiä koskeva rajausta sekä alle 30 euroa maksavia hyödykkeitä koskeva rajausta).

Tarkemmat perustelut ja muutosehdotukset:

Mietintöön sisältyvistä toimenpidevaihtoehtoista tulisi valita sellainen, joka alle 30 euroa maksavien hyödykkeiden osalta on linjassa kotimyyntiä koskevien säännösten kanssa, koska perusteluissa ei tuoda esille, miksi puhelin- ja kotimyyntiä olisi syytä kohdella tältä osin toisin. Mietinnössä todetaan, että sanoma- ja aikakauslehtien puhelinmyynti on vakiintunutta, mutta siihen ei esitetä liittyvän merkittäviä haasteita. Koska kirjallinen vahvistusmenettely on omiaan lisäämään yritysten hallinnollista taakkaa, olisi sen soveltaminen rajoitettava tilanteisiin, joissa menettelyn haitat yrityksille ovat kuluttajien saamia hyötyjä matalammat. Näin ollen ainakin alle 30 euroa maksavat

hyödykkeet tulisi rajata sääntelyn ulkopuolelle ja samaa olisi harkittava sanoma- ja aikakauslehtien osalta.

3.3 Muut huomiot puhelinmyyntisääntelyn kiristämisen tarpeesta ja keinoista:

-

4. Kotimyyntisääntelyn kiristäminen

Huomiot kotimyyntisääntelyn kiristämisestä:

-

5. Vaikutusten arviointi

5.1 Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein? Onko uudistuksella näkemyksenne mukaan huomionarvoisia vaikutuksia, joita ei ole tuotu mietinnössä esiin?

Mietinnössä tuodaan esille, että nykyistä yhtenäisemmät kuluttajansuojasäännökset EU:ssa ovat omiaan parantamaan elinkeinonharjoittajien mahdollisuuksia tarjota hyödykkeitä rajan yli, mutta rajat ylittävää kaupankäyntiä helpottavia vaikutuksia vähentää se, että direktiivit sisältävät edelleen jonkin verran liikkumavaraa. Vaikka jäsenvaltio-optioiden käytölle mm. hintailmoittelua koskevien vaatimusten osalta on nyt käsiteltävässä lakiesityksessä osoitettu selkeät perusteet, olisi pidemmällä aikavälillä syytä pyrkiä mahdollisimman yhdenmukaiseen kuluttajansuojan tasoon koko EU-alueella.

Esitetyt arviot lakiesityksen vaikutuksista ovat arviomme mukaan oikeasuuntaisia. Uudet tiedonantovelvollisuudet aiheuttavat kertaluoteisia tai jatkuvia kustannuksia elinkeinonharjoittajille mm. tietojärjestelmien, verkkosivujen ja sopimusehtojen päivittämisen yhteydessä, mutta kustannusten suuruusluokan arviointi on haastavaa. Kaupan liitto on joka tapauksessa yhtä mieltä siitä, että hinnanalennuksia koskeva ilmoitusvelvollisuus aiheuttaa lisää hallinnollista työtä elinkeinonharjoittajille tilanteissa, joissa tavaroita myydään alennuksella. Erityisen paljon lisätyötä on luvassa kausialennusmyynneissä, joiden piirissä voi olla laajasti eri tavaroita ja jotka kestävät usein useamman viikon ajan.

5.2 Huomiot puhelinmyyntiä koskevan vahvistusmenettelyn vaikutuksista, ml. eri soveltamisalapoikkeuksien vaikutuksista:

Kuten edellä on todettu, kirjallinen vahvistusmenettely on omiaan lisäämään yritysten hallinnollista taakkaa ja sen soveltaminen olisikin rajoitettava tilanteisiin, joissa menettelyn haitat yrityksille ovat selvästi kuluttajien saamia hyötyjä matalammat, varsinkin kun vahvistusmenettelyllä voi olla selvästi negatiivinen vaikutus puhelinmyyntiä harjoittavien yritysten toimintaedellytyksiin ja työllistämismahdollisuuksiin.

5.3 Huomiot kotimyyntisääntelyn kiristämisen vaikutuksista:

-

6. Muut huomiot

Muut huomiot mietinnöstä:

Omnibus-direktiivin artiklan 7 mukaan jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava direktiivin noudattamisen edellyttämät säännökset viimeistään 28 päivänä marraskuuta 2021 ja niiden on sovellettava näitä säännöksiä 28 päivästä toukokuuta 2022. Direktiivissä asetettua aikataulua seuraten yrityksille jäisi kuusi kuukautta aikaa varautua uusien säännösten soveltamiseen.

Mietinnössä lakien ehdotetaan kuitenkin tulevan voimaan vasta 28.5.2022, jolloin direktiivin täytäntöön panemiseksi annettavia säännöksiä on myös ryhdyttävä soveltamaan. Koska hallituksen esityksen arvioitu esittelyviikko on viikko 48, näyttää todennäköiseltä, että eduskuntakäsittely jatkuu pitkälle vuoden 2022 puolelle.

Käsittely- ja voimaantuloaikataulu on yritysten kannalta täysin kohtuuton. Lainvalmistelutyössä viime aikoina yleistynyt viranomaisnäkemys, jonka mukaan yritysten tulisi varautua uuteen lainsäädäntöön jo ennen kuin sen yksityiskohtainen sisältö on varmistunut, on sekä liiketaloudellisesta että oikeusturvanäkökulmasta hyvin ongelmallinen. Kaupan liitto ehdottaa harkittavaksi, että laki tulisi voimaan vasta kuuden kuukauden kuluttua sen hyväksymisestä, jotta yrityksillä olisi edes teoriassa mahdollisuus huolehtia lakisääteisistä velvollisuuksistaan asianmukaisesti.

Kallio Ilari
Kaupan liitto ry